

فرماندهی معظم کل قوا: «ملتی که هوشمند است، دارای ابتکار است، دارای ایمان است، وقتی این ملت آزادی ناشی از اسلام را که انقلاب به ما اعطاء کرده است، داشته باشد؛ این چنین ملتی در سیر خود، در حرکت خود، هیچ جا متوقف نخواهد شد.»
(۱۳۸۸/۱۱/۱۹)

الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

حسین دهقانی پوده^۱، امین پاشایی هولاسو^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۱/۲۰

چکیده

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به منظور بهره‌مندی از فرصت‌های محیطی، واکنش در مقابل تغییرات محیطی و ایجاد هم‌افزایی می‌بایست به سمت هوشمندسازی حرکت نمایند تا منجر به تقویت نظام جمهوری اسلامی گردند. عنوان تحقیق حاضر، تدوین الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است. پرسش اصلی تحقیق این است که الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) چگونه است؟ نوع تحقیق کاربردی و توسعه‌ای بوده، ابزار گردآوری داده‌ها در بخش اسنادی فیش‌برداری از فرمایشات و بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۷/۰۱/۰۱ بوده و در بخش میدانی، پرسشنامه محقق‌ساخته می‌باشد. جهت استخراج داده‌ها از روش نظریه‌مبنایی و تحلیل محتوا و جهت اعتبارسنجی و تأیید مؤلفه‌ها و شاخص‌ها از نظر خبرگان استفاده شده است. بر اساس نتایج این تحقیق، تعداد ۱۶۵۲ مفهوم استخراج و از کنارهم قرارگرفتن آنها، تعداد ۱۰۱ مؤلفه احصاء که در ۶ دسته‌علی، محوری، مداخله‌ای، محیطی، پیامدی و راهبردی دسته‌بندی گردیدند که در نهایت الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ارائه گردید.

واژگان کلیدی: امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، نیروهای مسلح، نیروهای مسلح هوشمند، نظریه‌مبنایی.

۱. دانشیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر

۲. دانشجوی دکتری رشته مدیریت صنعتی دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، عضو

باشگاه پژوهشگران و نخبگان جوان - نویسنده مسئول pashaeiamin@yahoo.com

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

سازمان‌های امروزی در محیط پیچیده، نامطمئن، متغیر و بسیار رقابتی فعالیت می‌کنند که همواره نیازمند الگوهای مسلط جدید مدیریتی هستند. اطمینان از به‌روزرودن تجهیزات مدیریتی، وجود الگوهای مدیریتی برای مقابله با چالش‌ها، نیازمندی به فناوری و علوم نوین، توسعه اقتصادی، اجتماعی، وجود الگوهای جدید رقابت و شکل‌گیری جوامع دانشی و اطلاعاتی جزء مسائل اساسی علوم اجتماعی و به‌ویژه در حوزه مدیریت و اداره امور عمومی است. (مولوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲) در این میان، یکی از الگوهای مناسب برای غلبه بر این مسائل، بهره‌مندی از فرصت‌های محیطی و مدیریت تهدیدها (نجاری و همکاران، ۱۴۱: ۱۳۹۴) و تلاش در جهت حفظ مزیت رقابتی، الگوی سازمان هوشمند است (Inge, 2014) که به دلیل افزایش سرعت و فشار رقابت با حضور فناوری‌ها و نظریه‌های نوین در عرصه مدیریت، سازمان‌ها مجبور به حرکت به این سمت هستند؛ زیرا در دنیای امروزی، انسان‌هایی موفق و کارا خواهند بود که دارای درجه بالایی از هوشمندی باشند و آن دسته از سازمان‌هایی توان رسیدن به مزیت رقابتی پایدار را خواهند داشت که از سطح مناسبی از هوشمندی و یا از هوش سازمانی بهره‌مند باشند. (طبرسا و همکاران، ۴۸: ۱۳۹۱) بنابراین، در این محیط بسیار متغیر و رقابتی امروزی، هوشمندشدن و هوشمند عمل کردن، بهترین ضمانت برای موفقیت همه‌جانبه محسوب می‌شود. (Matheson, 2001: 11) با بهره‌گیری از این فرایند، سازمان قادر خواهد بود فرایندهای مختلف را به‌طور نظام‌مند به هم مرتبط سازد تا در مقابل تغییرات محیطی واکنش نشان دهد و این موضوع منجر به ایجاد هم‌افزایی در سازمان می‌شود. (Staskeviciute, 2009)

مارکس^۱ (۲۰۰۰) معتقد است سازمان هوشمند تنها به وجود افراد هوشمند در سازمان کفایت نکرده و نیازمند هوشمندی خود سازمان نیز می باشد که باعث می شود سازمان توانایی سازگاری با تغییر را به دست آورده و بر قلمرو محیطی خود اثرگذار باشد و آن را شکل دهد. همچنین اگر لازم باشد، سازمان می تواند حوزه فعالیت جدید را انتخاب کرده و یا با بازسازی مجدد خود با محیط سازگار شود و قادر خواهد بود که با یک کل بزرگ تر که در حوزه کاری مشابه فعالیت می کند، مشارکت و پیچیدگی محیط را مدیریت کند. (Veugelers, 2015)

در این میان، محیط نظامی نیز از این امر مستثنی نبوده، به طوری که در جنگ های آینده، برتری دانشی نسبت به دشمنان از اهمیت فزاینده ای برخوردار خواهد بود. فناوری های نوپدید، عملیات نظامی پیچیده ای را موجب گردیده که اصلی ترین ویژگی های آن، پیش بینی ناپذیری و پویایی است. به موازات این شرایط نوین، دانش کاربردی، کسب مهارت، تخصص و قابلیت عمل متقابل از جمله عوامل مؤثر در توانمندسازی سازمان های نظامی برای کسب برتری در عرصه دانش است. (مهدی نژادنوری و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۳) بنابراین، سازمان های نیروهای مسلح نیز همانند سازمان های غیرنظامی بایستی برای مقابله مؤثر در مقابل تهدیدها که از تنوع و پیچیدگی زیادی برخوردار هستند، به سمت هوشمندی حرکت کنند؛ یعنی علاوه بر بهره مندی از ابزارهای سخت افزاری در دفاع باید از قدرت نرم افزاری که در تولید و ارتقای قدرت دفاعی بسیار مؤثر و نقش آفرین می باشد، نیز استفاده نمایند. به عبارت دیگر، نیروهای مسلح باید پویا، سازگار با محیط، تحلیلگر، پاسخگو و آینده نگر، منعطف و چابک باشد تا بتواند به عنوان یک سازمان هوشمند فعالیت نماید. همچنین در بین دیدگاه ها و نقطه نظرهای حضرت آیت الله العظمی امام خامنه ای^(مدظله العالی) موضوع هوشمندی و

هوشمندسازی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و بارها در فرمایشات و بیانات معظم‌له به این موضوع اشاره شده و می‌فرمایند: «نیروهای مسلح اگر دلیرانه، فداکارانه، هوشمندانه وظیفه و نقش خود را بدانند و در جایی که جایگاه واقعی آنهاست، خود را قرار دهند، می‌توانند ... امنیت ... را تأمین کنند». (امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۷/۰۲/۱۲)

باتوجه به چشم‌انداز آینده و انتظاراتی که از نیروهای مسلح می‌رود، ضرورت پرداختن به هوشمندی نیروهای مسلح به‌عنوان عاملی اقتدارآفرین، امنیت‌زا، پاسخ‌به‌تغییرات محیطی و ایجاد برتری برای نیروهای مسلح، امری روشن است؛ زیرا شناخت دقیق و عمیق نظام هوشمندی نیروهای مسلح می‌تواند موجب ارتقای درک و تغییر نسبت به چالش‌ها و کمبودهای احتمالی شده و راهکارهای مؤثرتری را برای هوشمندی نیروهای مسلح قرار دهد. درواقع الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، نتایج مفیدی برای هوشمندسازی نیروهای مسلح خواهد داشت.

۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

در مباحث دفاعی، یکی از عواملی که در برتری و پیروزی‌ها نقش اساسی ایفا می‌نماید، عامل هوشمندی است و به‌دلیل ایفای نقش در پیش‌بینی محیط، آینده‌نگری و ایجاد برتری، اهمیت خاصی پیدا کرده است؛ به‌همین دلیل، سازمان‌های دفاعی به‌منظور کسب آمادگی در برابر تهدیدهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و قدرت پیش‌بینی محیط سیال و متغیر، نیازمند شناسایی عوامل مؤثر بر هوشمندی نیروهای مسلح هستند تا براساس آن، بتوانند به برتری و قدرت بازدارندگی دست یابند. درمجموع، می‌توان بیان نمود به‌دلیل توان‌افزایی دفاعی، پاسخ‌به‌تغییرات محیطی، حفظ برتری بخش دفاعی و دستیابی به موفقیت‌های بلندمدت، توجه به موضوع هوشمندسازی نیروهای مسلح از اهمیت دوچندانی برخوردار شده است و تاکنون تحقیق جامع و کاملی در این زمینه در

سازمان‌های دفاعی انجام نشده است. بنابراین تحقیق حاضر چه در زمینه‌های علمی و چه در زمینه‌های عملی می‌تواند کمک قابل توجهی در عرصه تغییر و رقابت به سازمان‌های دفاعی ارائه نماید و با انجام این پژوهش، می‌توان خلأهای موجود را شناسایی و با ارائه راهکارهای مناسب به هوشمندی نیروهای مسلح دست پیدا نمود. در غیراین صورت، سازمان‌های نیروهای مسلح از ساختار و رفتار قدیمی پیروی کرده و توان پاسخگویی به تغییرات و تهدیدات محیطی و حفظ برتری در مقابله با تهدیدات را نخواهند داشت.

۳-۱. پیشینه تحقیق

از بین پژوهش‌های گوناگونی که به‌عنوان پیشینه برای این تحقیق برگزیده شده است، تحقیق‌های زیر به‌طور خاص به بررسی موضوع مورد نظر پرداخته که در جدول شماره (۱) ارائه می‌گردد.

جدول شماره (۱): پیشینه تحقیق

نام محقق/سال پژوهش	عنوان پژوهش	هدف‌ها	روش پژوهش	شیوه تحلیل	نتایج
ابردی و دولت‌شاه (۱۳۹۶)	گفتمان ولایت فقیه در حوزه اقتدار دفاعی - امنیتی	گفتمان ولایت فقیه در حوزه اقتدار دفاعی - امنیتی	کتابخانه‌ای - پیمایشی	نظریه منبایی، تحلیل محتوا و تحلیل گفتمان	اقتدار دفاعی - امنیتی مبتنی بر گفتمان ولایت فقیه (در ابعاد سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی - فرهنگی و علمی، فناوری) دارای ۹ محور، ۲۶ مؤلفه و ۱۸۳ شاخص می‌باشد.
محمودزاده و همکاران (۱۳۹۶)	نقش و جایگاه توسعه فناوری در بُعد نظامی قدرت ملی	تبیین نقش و جایگاه توسعه فناوری در افزایش قدرت نظامی به‌عنوان یکی از ابعاد مهم قدرت ملی	توصیفی - پیمایشی	آزمون پیرسون	بین توسعه فناوری و بُعد نظامی قدرت ملی همبستگی مستقیم و مثبتی وجود دارد.

نام محقق/سال پژوهش	عنوان پژوهش	هدفها	روش پژوهش	شیوه تحلیل	نتایج
چهاردولی و همکاران (۱۳۹۶)	نظریه نیروهای مسلح ولایت‌مدار بر اساس دیدگاه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	ارائه نظریه نیروهای مسلح ولایت‌مدار بر اساس دیدگاه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	کتابخانه‌ای - پیمایشی	تحلیل اسنادی	نتایج تحقیق ۱۳ بُعد و ۲۹ مؤلفه را نشان داد که بر اساس آن نظریه نیروهای مسلح ولایت‌مدار ارائه گردید.
سلامی و یداللهی (۱۳۹۶)	ارائه الگوی دفاعی حاکم بر اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	ارائه الگوی دفاعی حاکم بر اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	توصیفی - پیمایشی	تحلیل محتوا و تحلیل گفتمان	نتایج تحقیق ۵ مورد را به‌عنوان بُعد دفاعی، ۱۵ مورد مؤلفه و ۲۳ مورد را به‌عنوان شاخص نشان داده است.
شمیرازی و همکاران (۱۳۹۶)	تبیین نقش علم و فناوری در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی امنیتی	تبیین نقش علم و فناوری در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی امنیتی	توصیفی - پیمایشی	آزمون‌های آماری با استفاده از SPSS	علم و فناوری یکی از ابعاد اصلی و اثرگذار در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی امنیتی می‌باشد.
حسن‌لو (۱۳۹۵)	نظریه دفاع هوشمند در سپهر اندیشه‌های دفاعی	دستیابی به نظریه یا انگاره‌ای که توانایی تفسیر مفهوم هوشمندی دفاعی را در برابر گستره چالش‌های هوشمندی داشته باشد.	کتابخانه‌ای - پیمایشی	تحلیل اسنادی	با هم‌افزایی قدرت‌های مادی و معنوی (قدرت هوشمند) و همگرایی رهیافت‌های دفاعی، نسل نوین دفاعی شکل می‌گیرد.

همچنین مجموعه مقالات دومین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) تهیه شده از سوی سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح (۱۳۹۳)، کتاب دفاع هوشمند در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) تحریر شده توسط رحمان لطفی مرزناکی (۱۳۹۴)، کتاب درآمدی بر دفاع در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به کوشش ۵ تن از محققین (۱۳۹۵) و مجموعه مقالات دفاع دانش‌بنیان در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) گردآوری شده از سوی رحمان لطفی

مرزناکی (۱۳۹۶) درخصوص هوشمندی دفاعی، مباحثی را بیان نموده‌اند؛ اما درخصوص هوشمندسازی نیروهای مسلح به‌عنوان سازمانی پویا، سازگار با محیط، تحلیلگر، پاسخگو و آینده‌نگر، منعطف و چابک بحثی صورت‌نگرفته است که این تحقیق با اذعان به این موضوع، درصدد ارائه الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) می‌باشد که در نوع خود جدید تلقی شده و دارای نوآوری است.

۴-۱. هدف تحقیق

۴-۱-۱. هدف اصلی

تبیین و ارائه الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی)

۴-۱-۲. اهداف فرعی

- (۱) شناسایی و تبیین مقوله‌های علی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران؛
- (۲) شناسایی و تبیین مقوله‌های محوری مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران؛
- (۳) شناسایی و تبیین مقوله‌های محیطی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران؛
- (۴) شناسایی و تبیین مقوله‌های مداخله‌ای مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران؛
- (۵) شناسایی و تبیین مقوله‌های راهبردی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران؛

- (۶) شناسایی و تبیین مقوله‌های پیامدی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران؛
- (۷) شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروهای مسلح هوشمند.

۱-۵. سؤال‌های تحقیق

۱-۵-۱. سؤال اصلی

الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) چگونه است؟

۱-۵-۲. سؤال‌های فرعی

- (۱) مقوله‌های علی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- (۲) مقوله‌های محوری مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- (۳) مقوله‌های محیطی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- (۴) مقوله‌های مداخله‌ای مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- (۵) مقوله‌های راهبردی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- (۶) مقوله‌های پیامدی مؤثر بر هوشمندسازی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- (۷) ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروهای مسلح هوشمند کدامند؟

۶-۱. روش‌شناسی تحقیق

روش پژوهش نظریه داده‌بنیاد، یکی از پرکاربردترین روش‌های نظام‌مند تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی است که قادر است تا مفاهیم نهفته در ورای داده‌ها را استخراج و با کشف روابط بین آن‌ها به نظریه‌هایی دست یابد که چگونگی و چرایی پدیده‌ها را توضیح می‌دهد. (حسینقلی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹:۲۶۲)

نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، یک روش‌شناسی «استقرایی» کشف نظریه است که این امکان را برای پژوهشگر فراهم می‌آورد تا گزارشی نظری از ویژگی‌های عمومی موضوع پرورش دهد، در حالی که به‌طور هم‌زمان، پایه این گزارش را در مشاهده‌های تجربی داده‌ها محکم می‌سازد. از جهتی، نظریه‌پردازی داده‌بنیاد نشان‌دهنده همان عملی است که بسیاری از پژوهشگران، در هنگام مرور گذشته انجام می‌دهند، آن‌ها برای سازگار شدن با داده‌ها، فرضیه‌های جدیدی شکل می‌دهند. (بختیاری، ۱۳۹۵:۹۹) با این حال، در نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، پژوهشگران وانمود نمی‌کنند که فرضیه‌ها را پیشاپیش تدوین کرده‌اند؛ زیرا آنها از فرضیه‌های از پیش شکل گرفته، منع می‌شوند. (دانایی‌فرد، ۱۳۸۶:۷۶)

روش نظریه بنیانی (داده‌بنیاد) بیشتر برای پژوهش درباره موضوع‌هایی به کار می‌رود که پیش‌تر مطالعه چندانی در مورد آن‌ها انجام نشده و نیاز به بررسی و فهم عمیق‌تر آن‌ها وجود دارد. (ادیب‌حاج‌باقری، ۱۳۸۵:۱۷) با توجه به ویژگی‌های برشمرده شده از روش تحلیل داده‌بنیاد برای انجام تحقیق حاضر استفاده گردید. همچنین در این پژوهش، به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از بیانات حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی)، از فرایند ۳ مرحله‌ای کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شده است. با توجه به کدگذاری‌های صورت گرفته، الگوی نیروهای مسلح هوشمند ارائه که به‌منظور بررسی حساسیت نظری آن، پرسشنامه‌ای متشکل از ۱۰۱ سؤال تدوین و یک جامعه آماری با دارا بودن حداقل دو شرط (مدرک تحصیلی فوق‌لیسانس یا بالاتر و شاغل در مشاغل

راهبردی؛ درجه سرتیپ‌دومی و بالاتر) انتخاب شدند که با در نظر گرفتن معیار دسترسی، تعداد ۲۰ نفر انتخاب و نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام نمودند.

۲. مبانی نظری و ادبیات تحقیق

۲-۱. نیروهای مسلح

بر اساس ماده ۱ آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به ستاد فرماندهی کل قوا، ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی انتظامی و وزارت دفاع و سازمان‌های وابسته اطلاق می‌شود. در تعریفی دیگر، مجموعه کارکنان و نیروهای نظامی، انتظامی و شبه‌نظامی داوطلب (با آموزش نظامی) که شامل ستادکل، ارتش، سپاه و بسیج (نظامی)، نیروی انتظامی و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح است. توضیح: وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح بخشی از دولت است که تابع قوانین و مقررات و سلسله‌مراتب نظامی نیروهای مسلح می‌باشد که وظیفه پشتیبانی از نیروهای مسلح را برعهده دارد. (معاونت طرح و برنامه و بودجه ستاد کل نیروهای مسلح، ۱۳۹۰:۱۹)

۲-۲. دفاع

از جنبه لغوی، دفاع یعنی دفع شر نمودن، دفع تعرض کردن، دفاع کردن از خود و صیانت کردن نفس در مقابل تعارض دیگری. (دهخدا، ۱۳۷۳:۹۶۲۳) از جنبه اصطلاحی نیز دفاع، تدابیری است که برای مقاومت در مقابل حمله‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی، فناورانه و ... از سوی یک یا چند کشور مؤتلفه به کار گرفته می‌شود و به لحاظ توانایی‌های دفاع ملی، بازدارندگی را تقویت کرده و بازدارندگی نیز به این توانایی‌ها نیرو می‌بخشد. (کالینز، ۱۳۸۶:۴۹۲) در تعریفی دیگر، دفاع مجموعه اقداماتی است که طی آن با استفاده از کلیه وسایل و امکانات موجود از پیشروی و هجوم دشمن

جلوگیری به عمل آمده و یا نیروهای تکاور او نابود می‌شوند. (رستمی، ۱۳۸۶: ۲۰۰) در تعریفی دیگر، دفاع تدبیرهایی است که برای مقاومت در مقابل حمله‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فناوری دشمن یا دشمنان به کار گرفته می‌شود و ابعاد مختلفی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: دفاع اجتماعی - فرهنگی، دفاع نظامی، دفاع سیاسی و دفاع اقتصادی. (کیانی، ۱۳۹۵: ۲۸)

۲-۳. نظریه دفاعی

نظریه دفاعی عبارت است از مجموعه‌ای از دانش‌ها و ارزش‌های دفاعی یک ملت که به گونه‌ای قاعده‌مند و توأم با انسجام درونی که به بررسی مسائل دفاعی یک جامعه پرداخته تا آن را در برابر خطرها و تهدیدهای نظامی ایمن نماید و در جهت دستیابی به امنیت و تأمین منافع آن، به چاره‌جویی بپردازد. (سبحانی‌فر، ۱۳۹۱: ۳۵)

۲-۴. اندیشه دفاعی

در مورد اندیشه دفاعی دو تعریف عام و خاص می‌توان ارائه نمود. تعریف عام به معنای هرگونه تفکر درباره امر دفاعی و تعریف خاص به معنای هرگونه اندیشه منسجم، دارای چارچوب نظری، اصولی، مستدل و بااهمیت در مورد امور دفاعی است. (جمشیدی، ۱۳۸۳: ۲۸) منظور از امور دفاعی نیز اموری است که به گونه‌ای با موجودیت و بقای یک سرزمین و حفظ حاکمیت آن ارتباط دارد. از این زاویه، اندیشه دفاعی ارتباط تنگاتنگی با تفکرات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی اندیشمند دارد. به عبارت دیگر، در تعیین و تشریح اندیشه دفاعی، باید به حوزه‌های گفته شده بالا توجه ویژه‌ای نمود؛ چرا که بدون توجه به این حوزه‌ها، راهبردهای اتخاذ شده دفاعی، همه‌جانبه نبوده و ناپایداری خود را نشان خواهد داد. (طالبی و محمدپور، ۱۳۹۶: ۵۰۲)

۲-۵. سازمان هوشمند

باتوجه به این‌که کارشناسان در مورد یک تعریف واحد از هوشمندی اتفاق نظر ندارند، اما به‌طورکلی آن را چنین تعریف می‌کنند: «توانایی و قابلیت جهت تفکر ساختاریافته برای حل مسائل و منطقی بودن». (نجاری و آقایی، ۱۳۹۵: ۴) در گذشته تصور می‌شد، هوشمندی توانایی ذاتی است که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. با این وجود تحقیقات نشان داده‌اند که هوشمندی همانند شخصیت تابع آثار و عوامل محیطی است. البته همین اواخر عوامل ساختاری نیز بر این قاعده اضافه شده است. (کریتر، ۱۳۹۰) برای سازمان هوشمند تعریف‌های متعددی وجود دارد:

- سازمان هوشمند سازمانی است که با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات^۱ و هوشمندی فناورانه به‌طور مستمر در حال به‌دست آوردن و انتقال دانش از منابع درون‌سازمانی و برون‌سازمانی بوده و در برابر نیازهای محیطی به‌سرعت واکنش نشان می‌دهد. (نجاری و آقایی، ۱۳۹۵: ۵)

- سازمان هوشمند سازمانی است که با ادغام جنبه‌های مختلف یادگیری و انطباق با فرایند خودارجاعی (متکی به خود)، خوددگرگونی، خودآفرینی و درنهایت خودبرترسازی شناخته می‌شود. باتوجه به این تعریف عوامل متمایزکننده سازمان هوشمند عبارتند از:

الف) انطباق و سازگاری با تغییرات بیرونی به‌عنوان عملکرد یک محرک و عامل بیرونی؛

ب) اثرگذاری و شکل‌دهی به محیط خود؛

ج) تغییر و پیدا کردن محیط جدید و یا سازماندهی مجدد خود با محیط جدید؛

د) مشارکت مثبت در توانمندسازی و توسعه یک کل (سازمان به‌عنوان یک کل) که

در آن فعالیت می‌کند. (Schwaninger, 2001:137)

۶-۲. دفاع هوشمند

دفاع در صورتی هوشمند است که متناسب با نیازهای دفاعی یعنی شرایط زمین، مکان و اوضاع منتهی به تولید تهدید و تولید قدرت متقابل با آن باشد. در این راستا، همه عناصر دفاع ملی از رهنامه و راهبرد گرفته تا نیرو، آماد، ساختار و سازمان، ماهیت و منبع قدرت و همانند آن از پویایی برخوردار باشند. (ساعد، ۱۳۹۳: ۲۰۵)

برخی از محققین نیز معتقدند باید راهبردهای جدید نظامی و دفاعی برای جهانهای بسیار متفاوت طرح ریزی شوند. دفاع همه جانبه نه تنها تضمین کننده انطباق پذیری دفاع با شرایط متحول زیست ملی و بین المللی است، بلکه قوام بخش الگوی توسعه متعالی کشور بر مبنای رهیافت اسلامی - ایرانی نیز خواهد بود. (راهداری، ۱۳۹۱) همچنین نسبت دفاع با پیشرفت ملازمه ای ناگسستنی دارد. (عصاریان نژاد، ۱۳۹۴)

در تعریفی دیگر، دفاع هوشمند به معنی هوشمندی در استفاده به موقع و به اندازه از تمامی ابزارها و سازوکارهای سخت افزاری و نرم افزاری دفاعی است. در دفاع هوشمند، مردم نیز هم سطح نیروهای مسلح عهده دار انجام وظایف دفاعی هستند. (عسگری، ۱۳۹۳: ۸۰) بنابراین می توان بیان نمود که دفاع هوشمند مفهومی مشترک است که ناظر بر همگرایی رهیافت های دفاع شناخت محور، تأثیر محور، ناهمگون، غیر عامل، دفاع دانشی و آگاهی محور است. ویژگی های اساسی دفاع هوشمند چنین بر شماری شده است:

- دفاع متعالی (معنوی، مشروع، مقدس، عاشورایی)؛
- کاربرد همگرا و پویای قدرت در برابر دامنه گسترده چالش های هوشمند؛
- دفاع چندلایه (کشوری و لشکری) و چندساحتی (فضا، بُعد و حوزه)؛
- تعادل و ثبات بخشی سامانه با محافظت از گرانی گاه ها (نقاط ثقل) در برابر شوک نظام مند؛
- همگرا نمودن آسیب های دشمن با اثرگذاری بر گرانی گاه های سرنوشت ساز؛
- تلفیق راهبردی و موازی رهیافت و نگره ها (نظریه ها)ی دفاعی؛
- اقدام های چندسویه (کنشی، واکنشی، ناکنشی)؛

- برخورداری از ادوات دقیق با کاربردی چندگانه؛
- برقراری امنیت نرم در شرایط سخت و نیمه‌سخت؛
- دانش‌بنیاد و فناوری‌نگر (فناوری‌های همگرا)؛
- بهبود کارکرد انسانی (فرماندهی و نیرو)؛
- در فضای تبادل اطلاعات (فتا) و شبکه‌ی ارتباطی پرورش اخبار (شاپا)؛
- پیشگیرانه و بازدارنده؛
- سازوکارهای نوآورانه؛
- نهادسازی نوین دفاعی (سازمان‌های هم‌افزا و یادگیرنده)؛
- مهندسی آینده با طرح‌ریزی پابرجا (طرح‌های بدیل و آینده‌نگار). (حسن‌لو، ۱۳۹۵: ۴۵)

۲-۷. نیروی مسلح هوشمند

همان‌طور که بیان شد، در خصوص نیروی مسلح هوشمند تحقیقی صورت‌نگرفته و بنابراین تعریفی از آن نیز ارائه نشده است. محققین مقاله حاضر، از طریق مصاحبه با خبرگان و نخبگان دفاعی - امنیتی و مطالعه برخی کتاب‌ها و مقاله‌های مرتبط با هوشمندی، نیروی مسلح هوشمند را نیرویی می‌دانند که دارای ساختار پویا، سازگار با محیط، تحلیل‌گر، پاسخگو و آینده‌نگر، منعطف و چابک باشد.

همچنین تفاوت نیروی مسلح هوشمند با نیروی مسلح دانش‌بنیان را با توجه به تعریف سازمان دفاعی دانش‌بنیان به‌عنوان سازمانی که به‌منظور رسیدن به اهداف دفاعی و برتری بر دشمنان نسبت به گردآوری، ذخیره‌سازی، انتشار، تولید و استفاده از دانش دفاعی در سطوح راهبردی، راهکنشی و عملیاتی به‌صورت مطلوب اقدام می‌نمایند، (مهدی‌نژادنوری، ۱۳۹۶: ۷۸) می‌توان در موارد گفته شده در بالا یعنی پویایی، سازگاری با محیط، تحلیل‌گری، پاسخگویی و آینده‌نگری، منعطف، چابکی و سیالی دانست.

۳. یافته‌های تحقیق

۳-۱. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این تحقیق از هر دو روش گردآوری اطلاعات، یعنی روش کتابخانه‌ای و روش میدانی استفاده شد. در بخش کتابخانه‌ای، ابزار گردآوری اطلاعات، فیش برداری با مطالعه در اسناد و مدارک موجود، نرم‌افزار حدیث ولایت و نیز اینترنت (بیانات حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی))^۱ و در بخش میدانی از پرسشنامه محقق ساخته که تعداد ۲۰ نفر از صاحب‌نظران با دارا بودن حداقل دو شرط (مدرک تحصیلی فوق لیسانس یا بالاتر؛ شاغل در مشاغل راهبردی؛ درجه سرتیپ‌دومی و بالاتر) انتخاب شدند که با در نظر گرفتن معیار دسترسی، نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام نمودند.

۳-۲. جامعه آماری

در این تحقیق کلیه بیانات حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۷/۰۱/۰۱ در خصوص موضوعات دفاع، قدرت نظامی، دشمن‌شناسی، نیروهای مسلح و هوشمندی، اقتدار، استحکام داخلی، خودکفایی و خوداتکایی، آمادگی نیروهای مسلح، روحیه و عزم جدی، دشمن‌شناسی، تهدید، نوآوری و ابتکار مورد بررسی قرار گرفت و تعداد ۱۶۵۲ مفهوم استخراج گردید. همچنین به منظور بررسی حساسیت نظری الگوی ارائه شده، پرسشنامه‌ای تدوین و یک جامعه آماری ۲۰ نفره که ویژگی‌های آن‌ها در بخش روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ارائه گردید، نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام نمودند.

۱. بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در وبسایت www.khamenei.ir

۳-۳. کدگذاری باز

در مرحله کدگذاری باز، تعداد ۱۶۵۲ مفهوم احصاء شد. منظور از مفهوم‌پردازی تجزیه (شکستن) جمله‌ها به اجزاء و برچسب‌گذاری (عنوان‌گذاری) هریک از این اجزاء و به این طریق، دستیابی به نشانه‌هایی است که می‌توانند بیانگر مفاهیم باشند. از کنار یکدیگر قراردادن مفاهیم مرتبط، مفهوم کلی استنتاج گردید. (بختیاری، ۱۳۹۵: ۱۱۲) برخی از مفاهیم به‌طور نمونه در جدول شماره (۲) ارائه می‌گردد:

جدول شماره (۲): نمونه‌ای از کدگذاری باز

مفهوم	تاریخ	داده
اصول بنیادین انقلاب اسلامی	۱۳۹۷/۰۱/۰۱	در باب ارزش‌های اصلی انقلاب و شعارهای انقلاب و اصول بنیادین انقلاب، آنچه من می‌توانم عرض بکنم این است که انقلاب، امتحان خوبی در این زمینه پس داده است؛ یعنی ملت ایران توانسته است اصول بنیادین را و شعارهای اصلی انقلاب را به همان استحکام اول تا امروز حفظ کند. شعارها و ارزش‌های اصلی این‌ها است: استقلال، آزادی، مردم‌سالاری، اعتماد به نفس ملی و خودباوری ملی، عدالت و برتر و بالاتر از همه این‌ها، تحقق و پیاده‌شدن احکام دین و شریعت در کشور؛ این شعارها با همان طراوت اول حفظ شده است.
هوشمندی و ابتکار عمل	۱۳۸۸/۱۱/۱۹	ملتی که هوشمند است، دارای ابتکار است، دارای ایمان است، وقتی این ملت، آزادی ناشی از اسلام را که انقلاب به ما اعطاء کرده است، داشته باشد؛ این چنین ملتی در سیر خود، در حرکت خود، هیچ‌جا متوقف نخواهد شد.
واجب‌بودن قدرت نظامی	۱۳۷۶/۰۷/۰۵	قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌هاست، یکی از واجب‌ترین واجب‌هاست. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست. همه کشورهایی که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام‌های سیاسی آن متکی به مردم باشد؛ ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خودکفای کارآمد برخوردار باشند؛ ولی آن‌ها این را نمی‌خواهند.
استحکام درونی نظام	۱۳۸۷/۰۲/۱۲	انگیزه سلطه‌گران عالم در نظام‌های مستکبر، به همه ملت‌ها هشدار می‌دهد که ساخت درونی خود و آمادگی‌های لازم را برای تقویت این ساخت به‌وجود بیاورند و تقویت کنند.

مفهوم	تاریخ	ه‌ا‌د
انسجام نیروهای مسلح	۱۳۸۲/۰۹/۲۶	ترکیب بدیع و بی نظیر ارتش، سپاه، بسیج و نیروی انتظامی، خط اول دفاعی کشور ما را شکل داده است.
قدرت نظامی مردمی	۱۳۷۶/۰۷/۰۵	قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌هاست، یکی از واجب‌ترین و واجب‌هاست. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست. همه کشورهایی که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام‌های سیاسی آن متکی به مردم باشد؛ ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خودکفای کارآمد برخوردار باشند؛ ولی آن‌ها این را نمی‌خواهند.
اتکای به قدرت علمی خود	۱۳۸۴/۰۷/۰۶	ملت‌ها باید به خودشان تکیه کنند تا بتوانند عزتی را که خود را شایسته آن می‌دانند، به‌دست بیاورند. این قدرت، قدرت علمی است، قدرت دفاع از خود است.
قدرت نظامی خودکفای کارآمد	۱۳۷۶/۰۷/۰۵	قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌هاست، یکی از واجب‌ترین و واجب‌هاست. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست. همه کشورهایی که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام‌های سیاسی آن متکی به مردم باشد؛ ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خودکفای کارآمد برخوردار باشند؛ ولی آن‌ها این را نمی‌خواهند.
تقویت بنیه نظامی و دفاعی	۱۳۸۴/۰۹/۳۰	تقویت بنیه نظامی و دفاعی، یکی از مهم‌ترین نیازهای ملت‌ها در شرایط کنونی است.
سازماندهی عمیق همراه با نظم	۱۳۷۸/۱۲/۰۵	سازماندهی عمیق در داخل نیروهای نظامی باید همراه با انضباط واقعی صورت گیرد و هر فرد نظامی خود را از نظر اخلاقی و وجدانی ملزم به اجرای دستور فرمانده بداند، زیرا وجود هرگونه بی‌نظمی و بی‌انضباطی در ارتش به‌ویژه در خطوط دفاعی مردود بوده و پذیرفتنی نیست.
استحکام داخلی و عزم جزم بر دفاع مشروع و منطقی	۱۳۸۲/۰۵/۱۵	ما باید قدرت خود را زیاد کنیم و دفاع قانونی و مشروع خود را انجام دهیم. منطق این را حکم می‌کند و همه شواهد و قرائن و دلایل سیاسی و دیپلماسی هم همین را تأیید می‌نمایند ... تنها چیزی که می‌تواند کشور ایران و نظام اسلامی را حفظ کند، استحکام داخلی و عزم جزم بر دفاع مشروع و منطقی است.
اثرگذاری راهبردی جمهوری اسلامی ایران در منطقه	۱۳۹۷/۰۱/۰۱	جمهوری اسلامی ایران در این سالی که گذشت، پرچم عزت و اقتدار ملت ایران در منطقه را به اهتزاز درآورد. جمهوری اسلامی ایران سهم مهمی ایفا کرد برای شکستن کمر تکفیری‌ها در منطقه، این کار را کرد. جمهوری اسلامی توانست در بخش مهمی از این منطقه، شر تکفیری‌ها را از سر مردم بکند و امنیت به وجود بیاورد.

مفهوم	تاریخ	دا‌ده
در فکر دفاع بودن	۱۳۶۹/۰۸/۲۹	ما جنگ طلب نیستیم، ما در فکر دفاعیم. ما زنده و هوشیاریم. ما از سرمایه عظیم و ارزنده‌ای که پیش ماست - یعنی انقلاب و اسلام و نظاممان - غفلت نخواهیم ورزید و از آن دفاع خواهیم کرد. این، جنگ طلبی نیست. این، رویه ماست. همه آحاد ملت - به‌ویژه نیروهای مسلح - باید بدانند که آمادگی و هوشیاری برای دفاع، تمام‌نشده است.
آمادگی و هوشیاری و همیشگی و صددرصدی برای دفاع	۱۳۶۹/۰۸/۲۹	ما جنگ طلب نیستیم، ما در فکر دفاعیم. ما زنده و هوشیاریم. ما از سرمایه عظیم و ارزنده‌ای که پیش ماست - یعنی انقلاب و اسلام و نظاممان - غفلت نخواهیم ورزید و از آن دفاع خواهیم کرد. این، جنگ طلبی نیست. این، رویه ماست. همه آحاد ملت - به‌ویژه نیروهای مسلح - باید بدانند که آمادگی و هوشیاری برای دفاع، تمام‌نشده است.
خودکفایی در نیروهای مسلح	۱۳۹۰/۰۶/۰۶	آن‌ها گفتند تحریم‌های هوشمند یا تحریم‌های فلج‌کننده؛ اما می‌بینیم که این تحریم‌ها نه‌آن‌چنان هوشمند بود، نه فلج‌کننده بود. خُب همین تحریم‌ها موجب شد که در بسیاری از چیزهایی که خودکفایی نداشتیم، به خودکفایی برسیم.
نقش اساسی و محوری نیروی انسانی در موفقیت‌ها	۱۳۸۳/۰۲/۱۹	امروزه دنیا از لحاظ ابزارهای مادی از جمله ابزارهای نظامی، پیشرفت‌های زیادی کرده، اما همچنان نقطه اصلی برای هر پیروزی و شکستی، انسان است.
وظیفه دفاع از آرمان‌های بلند انسانی توسط نیروهای مسلح	۱۳۸۴/۰۹/۳۰	نیروهای مسلح کشور، سربازان آرمان‌های بلند انسانی هستند؛ زیرا علاوه‌بر وظیفه دفاع از سرزمین خود، دفاع از آرمان‌های اساسی و شرف و کرامت انسانیت نیز از وظایف مهم آنان است.
صیانت از اسلام و آرمان‌های انقلاب	۱۳۷۴/۱۱/۲۰	این ملت هم ملت روشن و متدینی است؛ ملتی است که به آرمان‌های انقلاب معتقد است و انقلاب را دوست دارد. انقلاب می‌تواند این کشور را نجات دهد... ارزش‌ها و شعارهای انقلابی، ابزارهای حرکت و تضمین‌کننده حضور آحاد این ملتند. این‌ها می‌توانند کشور را نجات دهند.
بازدارندگی و پاسخ‌گویی مؤثر به تهدیدها	۱۳۷۸/۰۲/۳۰	افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی به‌منظور بازدارندگی و پاسخ‌گویی مؤثر به تهدیدها و تأمین منافع ملی و امنیت عمومی و پشتیبانی از سیاست خارجی و گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه با استفاده از همه امکانات

مفهوم	تاریخ	ه‌ا‌د
تأمین منافع ملی و امنیت عمومی	۱۳۷۸/۰۲/۳۰	افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی به منظور بازدارندگی و پاسخ‌گویی مؤثر به تهدیدها و تأمین منافع ملی و امنیت عمومی و پشتیبانی از سیاست خارجی و گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه با استفاده از از همه امکانات
پشتیبانی از سیاست خارجی	۱۳۷۸/۰۲/۳۰	افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی به منظور بازدارندگی و پاسخ‌گویی مؤثر به تهدیدها و تأمین منافع ملی و امنیت عمومی و پشتیبانی از سیاست خارجی و گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه با استفاده از از همه امکانات
گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه	۱۳۷۸/۰۲/۳۰	افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی به منظور بازدارندگی و پاسخ‌گویی مؤثر به تهدیدها و تأمین منافع ملی و امنیت عمومی و پشتیبانی از سیاست خارجی و گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه با استفاده از از همه امکانات
حضور اثرگذار در منطقه خلیج فارس	۱۳۶۹/۱۰/۱۰	در منطقه اسلامی خلیج فارس، تجاوز و زورگویی و گردن‌کلفتی و قلدری ممنوع است. آن‌کسی که باید این ممنوعیت را اعمال کند، خود ملت‌های این منطقه‌اند. اگر دولت‌های این منطقه، به ملت‌های خودشان متکی باشند، می‌توانند این منطقه را امن و آرام بکنند. ما می‌توانیم این کار را بکنیم.
دشمن‌شناسی همه‌جانبه	۱۳۸۷/۰۲/۱۶	امروز ما باید بدانیم این دشمن ناکام‌مانده در مقابل ملت ایران، نقشه‌اش چیست. باید بیدار باشیم ... اگر صحنه را بشناسیم، عرصه را بشناسیم، دشمن را بشناسیم، نقشه دشمن را بدانیم، غافلگیر نخواهیم بود.
دشمن‌شناسی هوشمندانه	۱۳۹۲/۰۱/۰۱	ما در برنامه‌ریزی‌ها همیشه باید جلوتر از دشمن حرکت کنیم. در مقابل فعالیت دشمن، کشور نباید درحال انفعال به سر ببرد. هوشمندانه باید نقشه دشمن را حدس زد و تشخیص داد و جلوتر از دشمن عمل کرد.
هوشیاری در دفاع	۱۳۷۵/۰۶/۳۱	اسلام اجازه جنگ و اقدام تهاجمی را به ما نمی‌دهد، اما در دفاع از خودمان هوشیار خواهیم بود و از تمامی ابزارها استفاده خواهیم کرد و در برابر هرگونه تهاجم، اقدام‌های لازم را انجام می‌دهیم.
دفاع همه‌جانبه از دستاوردها و آرمان‌های انقلاب	۱۳۳۸/۱۲/۱۰	تمامی نیروهای مسلح اعم از نظامی و انتظامی و نیز نیروهای پرتوان بسیج باید آمادگی خود را برای دفاع همه‌جانبه از دستاوردها و آرمان‌های انقلاب حفظ کنند و این دستوری است که کلیه مسئولین نیروهای مسلح باید آن را به‌عنوان یک وظیفه مهم دنبال کنند.

مفهوم	تاریخ	ه‌ا
پاسخ جدی و سخت به شرارت‌های دشمن	۱۳۹۲/۰۷/۱۳	ما تهدیدهای مکرر و مضمئزکننده دشمنان ملت ایران را می‌شنویم؛ پاسخ ما به هرگونه شرارتی علیه ملت ایران، پاسخی جدی و سخت خواهد بود.
اقدام دفاعی متقابل	۱۳۹۳/۰۱/۰۱	در مقابله با تهاجم دشمنان، چه از سوی آمریکا یا از سوی رژیم صهیونیستی باشد، برای دفاع از خود در همان سطحی که به ما حمله کنید، اقدام خواهیم کرد.
آمادگی و روحیه پای کار بودن ملت ایران	۱۳۹۱/۰۷/۲۱	آمادگی و روحیه پای کار بودن ملت ایران و نیروهای مسلح، آن‌چنان هیبتی به وجود آورده است که اجازه گمان و توهم تجاوز را نیز به دشمن نخواهد داد.
آمادگی و روحیه پای کار بودن نیروهای مسلح	۱۳۹۱/۰۷/۲۱	آمادگی و روحیه پای کار بودن ملت ایران و نیروهای مسلح، آن‌چنان هیبتی به وجود آورده است که اجازه گمان و توهم تجاوز را نیز به دشمن نخواهد داد.
توجه به عمق‌ها	۱۳۹۰/۰۸/۱۹	موکد توصیه می‌کنم که به عمق‌ها توجه کنید و آن را بطلبید.
پشتیبانی قوی ملت‌های مسلمان از جمهوری اسلامی ایران	۱۳۸۴/۰۷/۲۴	نظام اسلامی از پشتیبانی قوی ملت‌های مسلمان برخوردار است. عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران، ملت‌های مسلمان در کشورهای مختلف است.
واحب بودن تقویت قدرت نظامی	۱۳۷۶/۰۷/۰۵	قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌ها است، یکی از واجب‌ترین واجبات است.
روح سازندگی و به‌کارگیری فناوری پیشرفته نظامی	۱۳۷۱/۰۷/۱۸	نیروهای مسلح ما باید به همت جوانان متفکر و دست‌های ماهر و مبتکر و برخوردار از روح سازندگی تجهیز شود، اما در عین حال با این اعتقاد که فناوری و علم امروز جهان به همه بشریت تعلق دارد، خود را از به‌کارگرفتن فناوری پیشرفته نظامی نیز محروم نمی‌کنیم.
- دفاع همگانی - دفاع - همه‌جانبه	۱۳۳۸/۱۲/۱۰	تمامی نیروهای مسلح اعم از نظامی و انتظامی و نیز نیروهای پرتوان بسیج باید آمادگی خود را برای دفاع همه‌جانبه از دستاوردها و آرمان‌های انقلاب حفظ کنند و این دستوری است که کلیه مسئولین نیروهای مسلح باید آن را به‌عنوان یک وظیفه مهم دنبال کنند.

مفهوم	تاریخ	ه‌ا‌د
حضور مقتدرانه نیروی دریایی در دریاهای آزاد	۱۳۹۰/۰۵/۰۱	این جور نیست که وقتی یک نیروی دریایی، اقتدار، قوت و توانایی دارد، در محدوده مرزهای خود حضور داشته باشد- که البته آن هم مهم است؛ حفظ مرزهای کشور، حفظ آسمان کشور، حفظ پیچ و خم‌های انقلاب در داخل کشور، این‌ها همه‌اش مهم است- اما اینکه نیروهای یک ملت، در دریاهای آزاد، سیطره خودشان را بر دریاها اثبات کنند و نشان بدهند، آن مدلل کردن عزت و قدرت یک کشور است.
نوآوری و ابتکار در همه امور	۱۳۹۴/۰۲/۳۰	هم باید نوآوری و ابتکار را در همه کارها مورد توجه جدی قرار داد، هم زیبایی و چشم‌نوازی را، هم پرمغز بودن و پرمضمون بودن را. از کارهای سطحی در همه مسائل زندگی و مهم کشور باید صرف نظر کرد و به کارهای عمیق، پرمغز و ماندگار توجه کرد.
کارهای عمیق و راهبردی	۱۳۹۴/۰۲/۳۰	هم باید نوآوری و ابتکار را در همه کارها مورد توجه جدی قرار داد، هم زیبایی و چشم‌نوازی را، هم پرمغز بودن و پرمضمون بودن را. از کارهای سطحی در همه مسائل زندگی و مهم کشور باید صرف نظر کرد و به کارهای عمیق، پرمغز و ماندگار توجه کرد.
پیشرفت‌های علمی	۱۳۹۴/۰۲/۰۶	پیشرفت‌های علمی و اتکای به ابتکارهای علمی‌ای که روزبه‌روز در دنیا به وجود می‌آید، بسیار کار لازمی است که این، ارتقای سازمانی را ایجاد می‌کند.
اتکای به ابتکارهای علمی	۱۳۹۴/۰۲/۰۶	پیشرفت‌های علمی و اتکای به ابتکارهای علمی‌ای که روزبه‌روز در دنیا به وجود می‌آید، بسیار کار لازمی است که این، ارتقای سازمانی را ایجاد می‌کند.
توکل به خدا	۱۳۷۱/۰۸/۲۷	به خدای متعال با همه وجودتان توکل کنید، من با همه وجود و با همه قلب عرض می‌کنم، بدانید اگر قدرت آمریکا و همه قدرت‌های مادی عالم دست‌در دست بدهند و بخواهند با وجود بسیجیان مؤمن، این نظام اسلامی را شکست دهند، والله قادر نخواهند بود.
قصد قربت در انجام امور	۱۳۸۸/۰۲/۲۳	هر تلاش نیروهای مسلح برای تکامل علمی، برای تکامل در آموزش‌های نظامی، برای بالابردن قدرت رزمی، برای تأمین حضور سریع و فوری، یک حسنه است. یک اقدام خداپسند است؛ قصد قربت می‌توانید بکنید و این بسیار امتیاز بزرگی است برای جوانان فداکار ما، نیروهای مسلح ما، فرماندهان ما.
اخلاص در عمل و انجام وظیفه براساس تکلیف الهی	۱۳۷۵/۰۹/۲۴	در برابر تهاجم و توطئه‌آفرینی دشمنان اسلام، نیازمند قدرتی هستیم که از اخلاص در عمل و انجام وظیفه براساس تکلیف الهی حاصل می‌شود و تنها با این قدرت است که می‌توان پارسایانه و شجاعانه در مقابل دشمنان ایستادگی کرد.

مفهوم	تاریخ	داده
فرهنگ شهادت‌طلبی	۱۳۸۰/۱۰/۱۵	پذیرش تفکر [شهادت]، همان عامل خیره‌کننده‌ای است که به مجاهدات راه حقیقت، نیرویی برای باطل ساختن همه محاسبه‌های جبهه دشمن می‌بخشد.
اعتماد به نفس همراه با توکل به خدا	۱۳۸۶/۰۹/۰۷	آن چیزی که بیشتر من به آن تکیه می‌کنم و اهمیت می‌دهم؛ ناو، موشک سطح به سطح و این چیزها نیست؛ آن اعتماد به نفس است... اعتماد به نفس، اعتماد به خود است، اما با توکل به خداست... این را شما امروز دارید، نیروهای مسلح ما این را دارند، این از همه چیز مهم‌تر است.
ارزش‌های معنوی	۱۳۹۱/۰۷/۲۱	هر چه می‌توانید جوانان نیروهای مسلح! خودتان را بیشتر با دانش، با عمل، با تقوا و پرهیزکاری و پاکدامنی مجهز کنید... هر چه نیروهای مسلح خودشان را، دل‌های خودشان را، جانهای پاکیزه خودشان را با یاد خدا و ذکر خدا و معنویات مأنوس‌تر کنند، توانایی‌ها بیشتر خواهد شد، قدرت بازدارندگی آن‌ها بیشتر خواهد شد.

۴-۳. کدگذاری محوری

با استفاده از روش مقایسه پایدار، زمینه ظهور ابعاد مشترک مفاهیم که همان کدگذاری محوری است، امکان‌پذیر می‌گردد. حاصل این مرحله از فرایند، شکل‌گیری «مؤلفه‌ها» می‌باشد. برخی از مؤلفه‌های به‌کاررفته در جدول شماره (۳) ارائه می‌گردد:

جدول شماره (۳): نمونه‌ای از کدگذاری محوری

مؤلفه	مفاهیم
مبانی دفاع در قرآن و سنت	واجب بودن قدرت نظامی + عدم‌سازش با ظالمان + حمایت از قیام مستضعفان جهان + تحکیم و توسعه سیاست بین‌المللی اسلام + حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش
هوشمندی و ابتکار عمل	جدی‌گرفتن طرح‌های ابتکاری + استفاده از ابتکارها و نوآوری‌های افراد مستعد + ابتکار همه‌جانبه + هوشمندی و ابتکار عمل
زمینه‌سازی تشکیل حکومت اسلامی	معرفت شفاف + عدالت مطلق + عبودیت کامل + آزادی‌های عمومی + آزادی‌های مدنی + آزادی ملت
ایجاد قدرت بازدارندگی	به‌کارگیری فناوری پیشرفته نظامی + آمادگی و روحیه پای‌کار بودن نیروهای مسلح + ایجاد کارآمدی اقدام دفاعی متقابل + ایستادگی + ارتباط با خدا + پاسخ جدی و سخت به شرارت‌های دشمن + تهدید در برابر تهدید

مؤلفه	مفاهیم
افزایش توان رزمی	آمادگی نظامی + حفظ سرمایه‌های مادی و معنوی + رخنه‌ناپذیری + بصیرت + دشمن‌شناسی + استواری + آموزش به‌روز + قابلیت‌محوری
ارتباط تنگاتنگ نبرهای مسلح با ملت	غیرقابل تفکیک بودن ملت و نیروهای مسلح + همراه مردم + ارتباط با مردم + رابطه مستحکم + رابطه عاطفی
سازمان‌دهی تهدیدمحور	استحکام خطوط مرزی + بیداری در عمل + بصیرت + تهدیدشناسی + استحکام سازمان‌دهی
قابلیت‌سازی در فناوری و نیروی انسانی	ایجاد آمادگی به‌منظور جلوگیری از غافلگیری + پیشرفت تسلیحات و رشد آمادگی رزمی + ایجاد حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده + به‌کارگیری تجهیزات مدرن + اتکای به اقتدار ملی، توان و استعداد بومی
اتکای به عوامل و ارزش معنوی و الهی	ارتباط با خداوند + توکل به خدا + ایمان + عمل صالح + اخلاص + ایثار + داشتن روحیه بسیجی + تکلیف‌گرایی + شهادت‌طلبی + مدیریت جهادی + جهاد در راه خدا + تقوا + قصد قربت در انجام امور
توسعه خلاقیت و نوآوری و عدم وابستگی ابزاری به خارج	نوآوری و ابتکار در همه امور + نوآوری و شکوفایی استعدادها + اتکای به ابتکارهای علمی + نگاه جامع و یکپارچه به نوآوری + تربیت علمی و ذهنی اولیه + استفاده از تمام شیوه‌ها و ابزارهای جدید علم و تحقیق + پیدا کردن راه‌های میان‌بُر و شکستن مرزهای دانش + به‌کارگیری شیوه‌های پیشرفته و نو با تکیه بر فهم، درک و نیاز ایرانی + دستیابی به فناوری جهشی و اختراعات‌های صددرصد ایرانی
دفاع همه‌جانبه از دستاوردها و آرمان‌های انقلاب	دفاع از موجودیت و تمامیت کشور + تبدیل شدن به قدرت اول نظامی منطقه + دفاع از آرمان‌های بلند انسانی + ایستادگی و بنیان دفاعی قوی + دفاع از تمامیت ارضی و استقلال کشور + حضور همگانی برای دفاع + پایداری و فداکاری ملت در دفاع از اسلام + دفاع درمقابل دخالت قدرت‌ها در امور کشور + حضور جوانان برای دفاع از اسلام + ضرورت اخلاق و معنویت در نظامی‌گری + ضرورت یاد شهدا و فرهنگ شهادت
قابلیت‌محوری	استفاده از تمامی ظرفیت‌ها + کاهش نقاط ضعف + وجود عناصر قدرت فراوان + ایجاد آمادگی و حفظ آن

۳-۵. کُدگذاری انتخابی

در این مرحله، ۱۰۱ مفهوم استخراج‌شده از ۱۶۵۲ کُد، در قالب ۶ مقوله علی، محوری، زمینه‌ای، محیطی، راهبردی و پیامدی دسته‌بندی می‌شوند که در جدول شماره (۴) ارائه می‌گردد:

جدول شماره (۴): کُدگذاری انتخابی

مقوله	مؤلفه
علی	دفاع در قرآن و سنت + مبانی فکری - فرهنگی اسلام + اصول بنیادین انقلاب اسلامی + دستیابی به قدرت به منظور ایجاد بازدارندگی + سرعت واکنش بالا نسبت به تهدیدها + هوشمندی نسبت به محیط درگیری و هدف‌های دشمن
محوری	نیروهای مسلح هوشمند
محیطی	وجود نظام سلطه استعمارگر + در معرض تهدید بودن ج.ا.ایران + مشخص نبودن عمق، زمان و مکان تهدید
زمینه‌ای	انقلابی‌گری + ارزش‌های اسلامی + ولایت‌مداری + اعتماد به نفس ملی + فرهنگ شهادت‌طلبی + شجاعت و دلاوری + قابل اعتماد + نگاه آرمان‌گرایانه واقعیت‌مدار + ارتباط مستحکم و تنگاتنگ با ملت + حمایت مردمی + نیروی انسانی کارآمد + ظرفیت و توانایی هوشمندی + توانمندی‌های سخت‌افزاری + توانمندی‌های نرم‌افزاری + بستر نظام دفاعی مبتنی بر دانش
راهبردی	اتکای به عوامل و ارزش‌های معنوی و الهی + حضور در صحنه برای دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی و احیای قدرت مسلمین + نفی نظام سلطه + افزایش وحدت ملی + مقاومت پایدار + پا در رکاب بودن + امنیت محوری + قابلیت‌سازی در فناوری‌های پیشرفته و بومی + استفاده از نیروی انسانی کارآمد و دانش‌بنیان + سازماندهی و ارتقای کیفیت نیروی انسانی + بصیرت + توسعه توانایی‌های نظامی + هوشمندی و ابتکار عمل + قابلیت محوری + استفاده از پدافند عامل و غیرعامل + دیپلماسی علمی (بصیرت و جامع‌نگری در برنامه‌ریزی‌های علمی دفاعی) + تقویت دفاع همه‌جانبه در مقابل تهاجم همه‌جانبه + مدیریت زمان (حرکت جلوتر از دشمن و عمل پیش از دشمن) + توسعه تعاملات مؤثر و سازنده با کشورها + سازماندهی تهدیدمحور + دستیابی به خودکفایی علمی - فناوری + ایجاد هماهنگی بین بخش‌های علم و فناوری + مدیریت دانش + مدیریت نوآوری (توسعه خلاقیت و نوآوری) + تلاش جهت عدم وابستگی ابزاری به خارج از کشور + تلاش جهت پیشرفت تدریجی و مدبرانه در تمامی عرصه‌های دفاعی + عدم عقب‌نشینی در مقابل قدرت‌ها + ترکیب مناسب قدرت سخت و مادی و نرم و غیرمادی + به‌کارگیری راهبردهای دفاعی ترکیبی + هوشیاری و بصیرت نسبت به محیط + انعطاف‌پذیری و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها + حدس هوشمندانه نقشه دشمن قبل از اقدام آن + داشتن قدرت پیش‌بینی و آینده‌نگری + حضور به موقع و به‌هنگام + استفاده از نخبگان و چهره‌های جوان با میدان‌دادن به آنها + توان بازدارندگی همه‌جانبه + افزایش استحکام داخلی و عزم راسخ بر دفاع مشروع و منطقی + حضور اثرگذار در منطقه خلیج فارس + حضور مقتدرانه نیروی دریایی

مقوله	مؤلفه
	<p>در دریاهای آزاد + دیپلماسی فعال دفاعی و تعامل سازنده و مؤثر با جهان + انضباط آهنین در نیروهای مسلح + انجام اقدام‌های عمیق و راهبردی + ترسیم نقشه جامع علمی دفاعی + توجه به شاخص‌های دفاع هوشمند و برپایی نظام دفاعی هوشمند + توسعه فناوری‌های دفاعی و نهادهای دانش‌بنیان + پاسخ جدی و سخت به شرارت‌های دشمن + استحکام و انسجام درونی نیروهای مسلح + سرمایه‌گذاری بر علوم اثربخش در راستای افزایش توان بازدارندگی + انتقال فناوری‌های صنایع دفاعی به بخش غیردفاعی + پویایی و استمرار نظام دانش و فناوری و پیگیری الگوی پیشرفت با سرعت بالا + اعتماد به نفس و خوداتکایی در توانایی تولید علم و فناوری + افزایش توانمندی‌های علمی، فناوری و توسعه درون‌زا + تولید و بومی‌کردن سلاح و تجهیزات + آمادگی دفاع همه‌جانبه و دائمی + تداوم نهضت علمی و استفاده از دفاع هوشمندانه ترکیبی + مردمی‌نمودن دفاع + رصد مستمر و دائمی تهدیدها (تهدیدشناسی) + استفاده از قدرت نظامی دانش‌محور + هماهنگی، واپایش و نظارت در نیروهای مسلح + تقویت نرم‌افزاری نیروهای مسلح</p>
پیامدی	<p>نظام اسلامی مقتدر + زمینه‌سازی برپایی حکومت اسلامی + دفاع همه‌جانبه از آرمان‌ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی + حفظ و دفاع از تمامیت ارضی، استقلال و حاکمیت کشور + حفظ و دفاع از امنیت و اقتدار کشور و منافع ملی + تأمین منافع ملی و امنیت عمومی + توان بازدارندگی و پاسخگویی مؤثر به تهدیدها + اثرگذاری راهبردی ج.ا.ایران در منطقه + ایجاد قدرت بازدارندگی برای کشور + ایجاد بستر قدرت و ثبات در منطقه + گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه + پشتیبانی از سیاست خارجی ج.ا.ایران + خوداتکایی و خودکفایی در تولید قدرت دفاعی + ارتقای توان دفاعی نیروهای مسلح + تقویت بنیه دفاعی کشور + توسعه فرهنگ نوآوری و ارتقای کارآمدی نیروهای مسلح + تعمیق معنویت در بخش دفاع</p>

همچنین به منظور بررسی روایی الگو، نسبت به محاسبه حساسیت نظری آن اقدام شد که یک جامعه آماری ۲۰ نفره که در بخش روش تجزیه و تحلیل اطلاعات (۱-۳) چگونگی انتخاب آن‌ها توضیح داده شد، نسبت به الگوی ارائه شده نظر دادند. حساسیت نظری در جدول شماره (۵) ارائه می‌گردد:

جدول شماره (۵): حساسیت نظری الگوی نیروهای مسلح هوشمند

ردیف	مفهوم	میانگین	ردیف	مفهوم	میانگین
۱	دفاع در قرآن و سنت	۵	۵۲	عدم عقب‌نشینی در مقابل قدرت‌ها	۵
۲	مبانی فکری - فرهنگی اسلام	۵	۵۳	ترکیب مناسب قدرت سخت و مادی و نرم و غیرمادی	۵
۳	اصول بنیادین انقلاب اسلامی	۵	۵۴	به‌کارگیری راهبردهای دفاعی ترکیبی	۵
۴	فرهنگ شهادت‌طلبی	۵	۵۵	هوشیاری و بصیرت نسبت به محیط	۵
۵	سرعت واکنش بالا نسبت به تهدیدها	۵	۵۶	انعطاف‌پذیری و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها	۵
۶	هوشمندی نسبت به محیط درگیری و هدف‌های دشمن	۵	۵۷	حدس هوشمندانه نقشه دشمن قبل از اقدام آن	۵
۷	انقلابی‌گری	۵	۵۸	داشتن قدرت پیش‌بینی و آینده‌نگری و حضور به‌موقع و به‌هنگام	۵
۸	ارزش‌های اسلامی	۵	۵۹	استفاده از نخبگان و چهره‌های جوان با میدان‌دادن به آنها	۴/۹۵
۹	ولایت‌مداری	۵	۶۰	توان بازدارندگی همه‌جانبه	۵
۱۰	اعتماد به نفس ملی	۵	۶۱	افزایش استحکام داخلی و عزم راسخ بر دفاع مشروع و منطقی	۵
۱۱	دستیابی به قدرت به منظور ایجاد بازدارندگی	۵	۶۲	حضور اثرگذار در منطقه خلیج فارس	۵
۱۲	شجاعت و دلاوری	۵	۶۳	حضور مقتدرانه نیروی دریایی در دریاهای آزاد	۵
۱۳	قابل اعتماد	۵	۶۴	دیپلماسی فعال دفاعی و تعامل سازنده و مؤثر با جهان	۵
۱۴	نگاه آرمان‌گرایانه واقعیت‌مدار	۴/۹۵	۶۵	انضباط آهنین در نیروهای مسلح	۵
۱۵	ارتباط مستحکم و تنگاتنگ با ملت	۴/۹۵	۶۶	انجام اقدام‌های عمیق و راهبردی	۵

ردیف	مفهوم	میانگین	ردیف	مفهوم	میانگین
۱۶	حمایت مردمی	۵	۶۷	ترسیم نقشه جامع علمی دفاعی	۴/۹۵
۱۷	نیروی انسانی کارآمد	۵	۶۸	توجه به شاخص‌های دفاع هوشمند و برپایی نظام دفاعی هوشمند	۵
۱۸	ظرفیت و توانایی هوشمندی	۵	۶۹	توسعه فناوری‌های دفاعی و نهادهای دانش‌بنیان	۵
۱۹	توانمندی‌های سخت‌افزاری	۵	۷۰	پاسخ جلدی و سخت به شرارت‌های دشمن	۵
۲۰	توانمندی‌های نرم‌افزاری	۵	۷۱	استحکام و انسجام درونی نیروهای مسلح	۵
۲۱	بستر نظام دفاعی مبتنی بر دانش	۵	۷۲	سرمایه‌گذاری بر علوم اثربخش در راستای افزایش توان بازدارندگی	۵
۲۲	نیروهای مسلح هوشمند	۵	۷۳	انتقال فناوری‌های صنایع دفاعی به بخش غیردفاعی	۵
۲۳	وجود نظام سلطه استعمارگر	۴/۹۰	۷۴	پویایی و استمرار نظام دانش و فناوری و پیگیری الگوی پیشرفت با سرعت بالا	۴/۹۵
۲۴	در معرض تهدید بودن ج.ا.ایران	۵	۷۵	اعتماد به نفس و خوداتکایی در توانایی تولید علم و فناوری	۵
۲۵	مشخص نبودن عمق، زمان و مکان تهدید	۵	۷۶	افزایش توانمندی‌های علمی، فناوری و توسعه درون‌زا	۵
۲۶	اتکای به عوامل و ارزش‌های معنوی و الهی	۵	۷۷	تولید و بومی‌کردن سلاح و تجهیزات	۵
۲۷	حضور در صحنه برای دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی و احیای قدرت مسلمین	۵	۷۸	آمادگی دفاع همه‌جانبه و دائمی	۵
۲۸	نفی نظام سلطه	۵	۷۹	تداوم نهضت علمی و استفاده از دفاع هوشمندانه ترکیبی	۵

ردیف	مفهوم	میانگین	ردیف	مفهوم	میانگین
۲۹	افزایش وحدت ملی	۵	۸۰	مردمی نمودن دفاع	۵
۳۰	مقاومت پایدار	۵	۸۱	رصد مستمر و دائمی تهدیدها (تهدیدشناسی)	۵
۳۱	تقویت دفاع همه‌جانبه در مقابل تهاجم همه‌جانبه	۵	۸۲	استفاده از قدرت نظامی دانش محور	۵
۳۲	امنیت محوری	۵	۸۳	تقویت نرم‌افزاری نیروهای مسلح	۵
۳۳	قابلیت‌سازی در فناوری‌های پیشرفته و بومی	۵	۸۴	هماهنگی، واپایش و نظارت در نیروهای مسلح	۵
۳۴	توسعه توانایی‌های نظامی	۵	۸۵	نظام اسلامی مقتدر	۵
۳۵	سازماندهی و ارتقای کیفیت نیروی انسانی	۵	۸۶	زمینه‌سازی برپایی حکومت اسلامی	۵
۳۶	بصیرت	۵	۸۷	دفاع همه‌جانبه از آرمان‌ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی	۵
۳۷	استفاده از نیروی انسانی کارآمد و دانش‌بنیان	۵	۸۸	حفظ و دفاع از تمامیت ارضی، استقلال و حاکمیت کشور	۵
۳۸	توسعه تعاملات مؤثر و سازنده با کشورها	۵	۸۹	حفظ و دفاع از امنیت و اقتدار کشور و منافع ملی	۵
۳۹	قابلیت محوری	۵	۹۰	تأمین منافع ملی و امنیت عمومی	۵
۴۰	استفاده از پدافند عامل و غیرعامل	۵	۹۱	توان بازدارندگی و پاسخگویی مؤثر به تهدیدها	۵
۴۱	دیپلماسی علمی (بصیرت و جامع‌نگری در برنامه‌ریزی‌های علمی دفاعی)	۴/۹۰	۹۲	اثرگذاری راهبردی ج.ا.ایران در منطقه	۵
۴۲	پادر رکاب‌بودن	۵	۹۳	ایجاد قدرت بازدارندگی برای کشور	۵
۴۳	مدیریت زمان (حرکت جلوتر از دشمن و عمل پیش از آن)	۵	۹۴	ایجاد بستر قدرت و ثبات در منطقه	۵
۴۴	هوشمندی و ابتکار عمل	۴/۹۰	۹۵	گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه	۵

ردیف	مفهوم	میانگین	ردیف	مفهوم	میانگین
۴۵	سازماندهی تهدیدمحور	۵	۹۶	پشتیبانی از سیاست خارجی ج.ا.ایران	۴/۹۵
۴۶	ایجاد هماهنگی بین بخش‌های علم و فناوری	۵	۹۷	خوداتکایی و خودکفایی در تولید قدرت دفاعی	۵
۴۷	دستیابی به خودکفایی علمی - فناوری	۵	۹۸	ارتقای توان دفاعی نیروهای مسلح	۵
۴۸	مدیریت دانش	۴/۹۰	۹۹	تقویت بنیه دفاعی کشور	۵
۴۹	مدیریت نوآوری (توسعه خلاقیت و نوآوری)	۴/۹۰	۱۰۰	توسعه فرهنگ نوآوری و ارتقای کارآمدی نیروهای مسلح	۵
۵۰	تلاش جهت عدم وابستگی ابزاری به خارج از کشور	۵	۱۰۱	تعمیق معنویت در بخش دفاع	۵
۵۱	تلاش جهت پیشرفت تدریجی و مدبرانه در تمامی عرصه‌های دفاعی	۵			

باتوجه به میانگین محاسبه‌شده پاسخ‌های جامعه آماری درمورد مؤلفه‌های هوشمندی نیروهای مسلح و اختلاف آن با طیف «لیکرت» (در این تحقیق عدد ۵ می‌باشد)، می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های بیان‌شده به‌درستی انتخاب شده‌اند.

۴. نتیجه‌گیری

۴-۱. جمع‌بندی

براساس کدگذاری‌های صورت‌گرفته در زمینه نیروهای مسلح هوشمند، نام الگوی مبنایی این تحقیق عبارت‌است از: «الگوی نیروهای مسلح هوشمند». این الگو به شرح زیر ارائه می‌گردد:

الگوی نیروی مسلح هوشمند
بر اساس دیدگاه‌های
امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

مفوله‌های محیطی

وجود نظام تجاوزگر و توسعه‌طلب
در معرض تهدید بودن ج.ا.ی.
متخس نبودن عمق، زمان و مکان تهدید

مفوله‌های راهبردی

انگاز به عوامل ارزش‌های معنوی و الهی
حضور در صحنه برای دفاع ارزش‌های انقلاب اسلامی و
احیای قدرت مسلمین
تفسیر نظام سلطه
انزواست و وحدت ملی
مقاومت تابدار
یا در رگاب بودن
استدلال
فایده‌سازی از فناوری‌های پیشرفته و بومی
بهره‌گیری از نیروی انسانی کارآمد و دانش‌بنیان
سازماندهی و ارتقای کیفیت نیروی انسانی
بصیرت
توسعه توانایی‌های نظامی
هوشمندی و ابتکار عمل
فایده‌محوری
بهره‌گیری از به‌فازد عامل و غیرعامل
دین‌مندی علمی (عسرت و جامع‌نگری در برنامه‌ریزی‌های
علمی نظامی)
تولید دفاع همه‌جانبه در مقابل تهاجم همه‌جانبه
مدیریت زمان (حرکت محور از دشمن و عمل نشی از
دشمن)
توسعه فعالیت‌ها و سازماندهی با کشورها
سازماندهی همه‌جانبه
دین‌مندی به خودکفایی علمی - فناوری
ایجاد هماهنگی بین بخش‌های علم و فناوری
مدیریت دانش
مدیریت نوآوری (توسعه خلاقیت و نوآوری)
تلاش در جهت عدم وابستگی از بیرون به خارج از کشور
تلاش در جهت پیشرفت درجه‌ی و مدرسه در تمامی
فرهنگ‌های نظامی
عدم تقلید کورانه از دیگران
ترکیب مناسب قدرت سخت و نرم و غیرمادی
ایجاد راهبردهای دفاعی ترکیبی
هوشمندی و بصیرت نسبت به محیط
انقلاب‌اندازی و تبدیل تهدیدات به فرصت‌ها
حداکثر هوشمندی نسبت به دشمن قبل از اقدام دشمن
داشتن قدرت پیش‌بینی و آینده‌نگری و حضور به‌موقع و
به‌حکام
بهره‌گیری از نخبگان و چهره‌های جوان با ایمان‌داران به
آنها
توان بازدارندگی همه‌جانبه
انزواست استحکام داخلی و عدم جرم بر دفاع مشروع و
منطقی
حضور تأثیرگذار در منطقه خلیج فارس
حضور مستمرانه نیروی دریاها در دریاهای آزاد
دین‌مندی فعال نظامی و معنایی سازماندهی و محور با جهان
انضباط آهنین در نیروهای مسلح
انجام اقدامات خصم و استراتژیک
ترسیم نقشه جامع علمی نظامی
توجه به تخصص‌های دفاع هوشمند و استمرار نظام دفاعی
هوشمند
توسعه فناوری‌های دفاعی و نوآوری‌های دانش‌بنیان
باسخ جدی و سخت به ترسناک‌های دشمن
استحکام و انسجام درونی نیروهای مسلح
سرمایه‌گذاری بر علوم انسانی در راستای افزایش توان
بازدارندگی
انتقال فناوری‌های صنایع دفاعی به بخش غیردفاعی
توانایی و استمرار نظام دانش و فناوری و دیگری اتقوی
بسرزند، با سرعت بالا
انضباط به‌نفس و خودکفایی در توانایی تولید علم و فناوری
انزواست نوآوری‌های علمی، تکنولوژیک و توسعه درون‌زا
تولید و بومی‌کردن سلاح و تجهیزات
آمادگی دفاع همه‌جانبه و دانشی
تداوم هیئت علمی و بهره‌گیری از دفاع هوشمندانه ترکیبی
مردمی‌نمودن دفاع
رصد مستمر و دانشی تهدیدات (تهدیدشناسی)
بهره‌گیری از قدرت نظامی دانش‌محور
هماهنگی، کنترل و نظارت در نیروهای مسلح
تولید نرم‌افزاری نیروهای مسلح

مفوله‌های پیامدسی

نظام اسلامی مقتدر
زمینه‌سازی استمرار حکومت
اسلامی
دفاع همه‌جانبه از آرمان‌ها و
دستاوردهای انقلاب اسلامی
صیانت از تمامیت ارضی، استقلال و
حاکمیت کشور
صیانت از امنیت و اقتدار کشور و
منافع ملی
تأمین منافع ملی و امنیت عمومی
توان بازدارندگی و پاسخ‌گویی
مؤثر به تهدیدها
تأثیرگذاری استراتژیک (راهبردی)
جمهوری اسلامی ایران در منطقه
ایجاد قدرت بازدارندگی برای
کشور
ایجاد بصیرت قدرت و ثبات در منطقه
کنترل صنایع و ثبات و امنیت در
منطقه
بستنایی از سیاست‌خارجی
جمهوری اسلامی ایران
خودکفایی و خودکفایی در تولید
قدرت دفاعی
ارتقاء توان دفاعی نیروهای مسلح
تقویت بنیه دفاعی کشور
توسعه فرهنگ نوآوری و ارتقاء
کارآمدی نیروهای مسلح
تعقیب معنویت در بخش دفاع

پدیده محوری

نیروهای
مسلح
هوشمند

دفاع در فرآیند و سنت
میانی فکری - فرهنگی اسلام
اصول بنیادین انقلاب اسلامی
دین‌مندی به قدرت به منظور ایجاد
بازدارندگی
سرعت واکنش یا لا نسبت به تهدیدات
هوشمندی نسبت به محیط درگیری و
اهداف دشمن

مفوله‌های علمی

انقلابی‌گری
ارزش‌های اسلامی
ولایت‌مداری
انضباط به‌نفس ملی
فرهنگ نهادن‌طلبی
نیچاست و دلوری
فائل اعتماد
نگاه آرمان‌گرانه و اقتصدمدار
ارتباط مستقیم و تشکلی با ملت
حمایت مرم‌دسی
نیروی انسانی کارآمد
ظرفیت و توانایی هوشمندی
توانمندی‌های سخت‌افزاری
توانمندی‌های نرم‌افزاری
بستر نظام دفاعی مبتنی بر دانش

مفوله‌های مداخلی

نمودار شماره (۱): الگوی نیروهای مسلح هوشمند مبتنی بر دیدگاه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

تعریف نیروی مسلح هوشمند از دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

«نیروی مسلح هوشمند جمهوری اسلامی ایران، نیرویی است برآمده از بطن انقلاب اسلامی، شهادت طلب و ولایت مدار، شجاع و دلاور، توانمند، قابل اعتماد و برخوردار از پایگاه مردمی و تحت حاکمیت مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با ویژگی‌های چابک، نوآور، خوداتکاء و خودکفا، منعطف، پویا، سازگار با محیط، تحلیلگر، پاسخگو، آینده‌نگر، فرصت‌محور و فعال که به منظور مقابله با هرگونه تهدید داخلی و خارجی باهدف حفظ و دفاع از تمامیت ارضی و دفاع همه‌جانبه از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن انجام وظیفه می‌نماید».

۲-۴. پیشنهادها

باتوجه به اهمیت موضوع و در راستای نتایج به دست آمده، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

(۱) باتوجه به تأکیدهای فراوان و توصیه‌های مکرر مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به برخورداری فرماندهان و مدیران از برخی ویژگی‌ها و خصیصه‌ها، پیشنهاد می‌گردد در جهت انس هر چه بیشتر با قرآن و عترت، تقوا و دینداری، توجه به ارزش‌های اسلامی و معنویت‌گرایی، برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شود.

(۲) به رؤیت حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) رسیدن الگوی این تحقیق؛

(۳) پیاده‌سازی مقوله‌های راهبردی الگوی به دست آمده در این تحقیق در نیروهای

مسلح با حمایت مدیران و سیاست‌گذاران مربوطه؛

(۴) برنامه‌ریزی آموزشی برای تقویت و بهبود ابعاد و مؤلفه‌های هوشمندی نیروهای

مسلح؛

- (۵) تدوین چشم‌انداز و برنامه‌های راهبردی و عملیاتی برای پیاده‌سازی ارکان هوشمندسازی نیروهای مسلح؛
- (۶) بررسی و تحلیل شکاف وضعیت موجود هوشمندی نیروهای مسلح و استخراج چالش‌های موجود برای مدیریت تحول در این عرصه؛
- (۷) آزمودن الگوی تحقیق در پژوهشی دیگری توسط روش‌های کمی و تجزیه و تحلیل آماری؛
- (۸) شناسایی عوامل بازدارنده هوشمندی نیروهای مسلح و تلاش جدی در برطرف کردن آن‌ها.

منابع و یادداشت‌ها

الف. منابع فارسی

۱. قرآن کریم، ترجمه الهی قمشه‌ای.
۲. صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی (ره).
۳. مجموعه بیانات حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، قابل دسترسی در سایت: www.khamenei.ir
۴. ادیب حاج‌باقری، محسن، (۱۳۸۵)، *گراند تئوری راه و روش نظریه‌پردازی در علوم انسانی و بهداشتی*، تهران. نشر بشری.
۵. ایزدی، مصطفی و بهروز دولت‌شاه، (۱۳۹۶)، *گفتمان ولایت فقیه در حوزه اقتدار دفاعی - امنیتی، فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی*، سال پانزدهم، شماره ۶۷.
۶. بختیاری، ایرج، (۱۳۹۵)، *تأثیر مؤلفه‌های دفاع اقتصادی کشور بر دفاع همه‌جانبه، فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال چهاردهم، شماره ۵۳.
۷. جمشیدی، محمدحسین، (۱۳۸۳)، *مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهان*، چاپ اول، تهران: دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
۸. چهاردولی، عباس، شهاب شریفی و رضا روشنی، (۱۳۹۶)، *نظریه نیروهای مسلح ولایت‌مدار بر اساس دیدگاه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)*، *فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی*، سال پانزدهم، شماره ۶۷.
۹. حسن‌لو، خسرو، (۱۳۹۵)، *نظریه دفاع هوشمند در سپهر اندیشه‌های دفاعی، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، شماره ۶۳.
۱۰. حسینقلی‌زاده، رضوان، لیلا حبیبی و مرضیه عالی، (۱۳۸۹)، *مروری بر روش‌شناسی نظریه پایه‌ور با تأکید بر مطالعات سازمانی، فصلنامه راهبرد*، شماره ۵۴.
۱۱. دانایی‌فرد، حسن و سیدمجتبی امامی، (۱۳۸۶)، *راهبردهای پژوهش کیفی، تأملی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، فصلنامه اندیشه مدیریت*، شماره ۲.
۱۲. دهخدا، علی‌اکبر، (۱۳۷۳)، *لغت‌نامه دهخدا*، قم: انتشارات ارزشمند.
۱۳. راهداری، مهرداد، (۱۳۹۱)، *ارتباط متقابل دفاع همه‌جانبه و الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت*، تهران، دبیرخانه امور تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت.

۱۴. رستمی، محمود، (۱۳۸۶)، *فرهنگ واژه‌های نظامی*، تهران، انتشارات دانشکده فرماندهی و ستاد آجا.
۱۵. ساعد، نادر، (۱۳۹۳)، *روابط بین‌الملل و دفاع هوشمندانه از دیدگاه مقام معظم رهبری* (مدظله‌العالی)، گزیده مقالات دومین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، تهران، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
۱۶. سبحانی فر، محمدجواد، (۱۳۹۱)، *اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا*، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع).
۱۷. سلامی، حسین و رضا یداللهی، (۱۳۹۶)، *ارائه الگوی دفاعی حاکم بر اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای* (مدظله‌العالی)، *فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی*، سال پانزدهم، شماره ۶۹.
۱۸. شیرازی، حسن، عباس غلامی و علی اوجاقی، (۱۳۹۶)، *تبیین نقش علم و فناوری در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی امنیتی*، *فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی*، سال پانزدهم، شماره ۶۹.
۱۹. طالبی، علی نقی و صادق محمدپور، (۱۳۹۶)، *راهبردها و الزامات تحقق دفاع دانش‌بنیان؛ مبتنی بر اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای* (مدظله‌العالی)، *مجموعه مقالات برگزیده سومین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای* (مدظله‌العالی)، چاپ اول، تهران، عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
۲۰. طبرسا، غلامعلی، علی رضائیان و هومن نظری‌پور، (۱۳۹۱)، *طراحی و تبیین مدل مزیت رقابتی مبتنی بر هوشمندی سازمانی در سازمان‌های دانش‌بنیان*، *فصلنامه تحقیقات بازاریابی نوین*، سال دوم، شماره ۱.
۲۱. عسگری، محمود، (۱۳۹۳)، *خاستگاه نظری دفاع هوشمند در اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای* (مدظله‌العالی)، *گزیده مقالات دومین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای* (مدظله‌العالی)، تهران، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
۲۲. عصاریان‌نژاد، حسین، (۱۳۹۴)، *مبانی الگوی اسلامی ایران پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی*، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۲۳. کالینز، جان. ام، (۱۳۸۶)، *استراتژی بزرگ اصول و رویه‌ها*، ترجمه کوروش بایندر، چاپ چهارم، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.

۲۴. کریتنر، رابرت، (۱۳۹۰)، *مدیریت رفتار سازمانی*، ترجمه علی اکبر فرهنگی و حسین صفرزاده، تهران، انتشارات پویش.
۲۵. کیانی، سورنا، (۱۳۹۵)، *الگوی راهبردی دفاع همه جانبه از منظر قرآن کریم*، رساله دکتری، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۲۶. محمودزاده، ابراهیم، حسن قاضی و محمد مهدی قوچانی، (۱۳۹۶)، نقش و جایگاه توسعه فناوری در بُعد نظامی قدرت ملی، *فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی*، سال پانزدهم، شماره ۶۷.
۲۷. معاونت طرح و برنامه و بودجه ستاد کل نیروهای مسلح، (۱۳۹۰)، *واژگان و اصطلاحات کلیدی در نیروهای مسلح*، تهران، انتشارات ستاد کل نیروهای مسلح.
۲۸. مولوی، مهران، حسین خضری و رضا جهین، (۱۳۹۵)، ارتباط سازمان هوشمند با کارایی سازمان، *فصلنامه مطالعات مهندسی صنایع و مدیریت تولید*، دوره ۲، شماره ۱.
۲۹. مهدی نژادنوری، محمد، مجتبی سعادت، علی خسرو جردی و مجید فخری، (۱۳۹۶)، طراحی الگوی سازمان های دفاعی دانش بنیان، *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، سال پانزدهم، شماره ۶۸.
۳۰. مهدی نژادنوری، محمد، علی جبار رشیدی، مجید فخری و مهدی علی نژاد، (۱۳۹۶)، بررسی نقش فرماندهی و کنترل هوشمند در دفاع دانش بنیان، *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، سال پانزدهم، شماره ۷۰.
۳۱. نجاری، حمیدرضا و علی اکبر آقایی، (۱۳۹۵)، *سازمان هوشمند، سمپوزیوم بین المللی علوم مدیریت*، تهران، همایش مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
۳۲. نجاری، رضا؛ عادل آذر، فریدون احمدی و حمیدرضا جلیلیان، (۱۳۹۴)، ارائه چارچوب عوامل سازمان هوشمند در شرکت های تولیدی، *فصلنامه پژوهش های مدیریت منابع سازمانی*، دوره ۵، شماره ۲.

ب. انگلیسی

1. Inge, B, (2014), A Survey On Access Control Deployment, *Communication in computer and informatin science*, Vol. 259, No. 3.
2. Matheson, D, (2001), Matheson J. E, Smart organisations perform better, *Research Technology Management*, Vol. 44, No. 4.

3. Schwaninger, Markus, (2001), Intelligent Organization: An Integrative Framwork, *Journal of System Research and Beahavioral Science*, Vol.18.
4. Staskeviciute, I, (2009), *Development of intelligent organization in the context of internal organizational dimension transformation, summary of the doctoral dissertation social sciences, Management and Administration*, Kaunas: Kaunas University of Technology.
5. Veugelers, Mark, (2015), Linking technology intelligence to open innovation, *Journal of Technology Forecasting&Social Change*, Vol.77.
